

Sag C-110/24**Anmodning om præjudiciel afgørelse****Dato for indlevering:**

9. februar 2024

Forelæggende ret:Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana
(Spanien)**Afgørelse af:**

24. januar 2024

Sagsøger:Sindicat de Treballadores i Treballadors de les Administraciones i
els Serveis Publics (STAS-IV)**Sagsøgt:**Valenciana d'Estrategies i Recursos per a la Sostenibilitat
Ambiental, S. A. (VAERSA)

[Udelades]

[Den forelæggende ret, parterne og retsforhandlingernes forløb]

TVISTENS BAGGRUND

1. Den 13. oktober 2023 indgik et kollektivt søgsmål anlagt af Sindicat de Treballadores y Treballadors de les Administracions i el Serveis Publics STAS-IV (herefter »sagsøgeren« eller »STAS-IV«) mod selskabet Valenciana d'Estrategies i Recursos per a la Sostenibilitat Ambiental, S. A. (herefter »VAERSA« eller »sagsøgte«) til afdelingen for arbejds- og socialretlige sager ved Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana (den øverste regionale domstol i den selvstyrende region Valencia), hvorved sagsøgeren efter en redegørelse for de faktiske omstændigheder har nedlagt påstand om, »at det anerkendes, at biodiversitetspersonalet har ret til, at den tid, der bruges på transport i virksomhedens bil fra basen til arbejdsstedet og fra arbejdsstedet, hvor de udfører deres daglige arbejder, til basen, idet arbejdsdagen afsluttes kl. 15, når bilen afleveres på basen, beregnes som effektiv arbejdstid for biodiversitetspersonalet,

og at VAERSA tilpligtes at overholde alle de konsekvenser, der følger af denne anerkendelse«.

På sagsøgerens anmodning er følgende fagforeninger blevet indkaldt som interesserede parter: Comisiones Obreras del País Valenciano (CCOO PV), Confederació General del Treball del País Valencià i Múrcia (CGT-PV), Unión General de Trabajadores del País Valenciano (UGT PV), Intercomarcal de Trabajadores de Castellón (SIT), Unión Sindical Obrera de la Comunidad Valenciana (USO) og Colectivo de Personal Administrativo y Técnico de VAERSA.

2. [Udelades]

3. [Udelades] [Den nationale procedure]

4. 1. Ved afgørelse af 5. december 2023 blev parterne givet en frist på ti dage til at fremsætte bemærkninger om en mulig indgivelse af en anmodning om præjudiciel afgørelse til Den Europæiske Unions Domstol.

2. Advokaten for den sagsøgende fagforening STAS-IV har indgivet et indlæg, hvorved hun har modsat sig forelæggelsen af det præjudicielle spørgsmål med den begrundelse, at sagsøgerens påstand i henhold til direktiv 2003/88/EF og den af Domstolen anlagte fortolkning skal tages til følge.

Advokaten for den selvstyrende regions justitsministerium har også argumenteret mod forelæggelsen af det præjudicielle spørgsmål og nedlagt påstand om frifindelse, idet han ligeledes har påberåbt sig fortolkningen af direktiv 2003/88/EF og Domstolens praksis.

FAKTISKE OMSTÆNDIGHEDER OG TVISTENS GENSTAND

1. Redegørelse for de relevante faktiske omstændigheder

Sagsøgte VAERSA er et integreret selskab i sektoren af offentlige virksomheder og stiftelser i den selvstyrende region Valencia med retlig egenskab af erhvervsdrivende selskab som omhandlet i syvende tillægsbestemmelse, sammenholdt med artikel 2, stk. 3, litra b), i den selvstyrende regions Ley 1/2015 de Hacienda Pública, del Sector Público Instrumental y de Subvenciones (lov 1/2015 om budgettet, den operationelle offentlige sektor og offentlig støtte) af 6. februar 2015. Aktiemajoriteten i selskabet ejes af den selvstyrende region Valencia, og det er knyttet til Consellería de Agricultura, Desarrollo Rural, Emergencia Climática y Transición Ecológica (ministeriet for landbrug, udvikling af landområder, klimahåndtering og økologisk omstilling).

VAERSA er en særlig personificeret tjeneste («medio propio personificado») og teknisk hjælpeorgan for den selvstyrende regions forvaltning, for de forskellige enheder, som udgør den lokale forvaltning, og for de enheder i den offentlige sektor, som er underlagt ordregivende myndigheder i den offentlige sektor, og er

forpligtet til at udføre driftsopgaver i overensstemmelse med udkast, rapporter og andre tekniske dokumenter.

Med virkning fra den 1. januar 2018 tiltrådte VAERSA den anden kollektive overenskomst for ansatte ved den selvstyrende regions forvaltning.

Ved afgørelse truffet af Dirección General de Medio Natural y de Evaluación Ambiental (generaldirektoratet for det naturlige miljø og miljøvurdering) blev der vedtaget investeringer med henblik på forbedring af områderne i det europæiske økologiske net Natura 2000 i den selvstyrende region Valencia for perioden 2022-2025, og VAERSA fik ansvar for at forestå disse i overensstemmelse med de tekniske forskrifter.

Arbejdet i forbindelse med den strukturelle opgave indebærer gennemførelse af aktiviteter i det naturlige miljø på hele den selvstyrende region Valencias område.

Det personale, der er berørt af den faglige konflikt, er det personale, der varetager stillinger i VAERSA som biodiversitetsmedarbejdere, tidligere betegnet som mikroreservat-personale og nu som Natura 2000-personale.

Med henblik på gennemførelsen af sine aktiviteter har VAERSA 15 provinsielle afdelinger, heraf 6 i Valencia, 4 i Alicante og 5 i Castellón, med følgende sammensætning, fordeling på provinser og udgangssted:

- Afdelingen Alicante Norte med udgangssted i Alcoy bestående af én gruppeleder og tre mikroreservat-specialister.
- Afdelingen Alicante Sur med udgangssted i Santa Faz bestående af én gruppeleder og tre mikroreservat-specialister.
- Afdelingen Alicante Jávea med udgangssted i Jávea bestående af én gruppeleder og tre mikroreservat-specialister.
- Afdelingen Alicante Orihuela med udgangssted i Orihuela bestående af én gruppeleder og tre mikroreservat-specialister.
- Afdelingen Castellón Norte med udgangssted i Vistabella bestående af én gruppeleder og tre mikroreservat-specialister.
- Afdelingen Castellón Forcall med udgangssted i Forcall bestående af én gruppeleder og to mikroreservat-specialister.
- Afdelingen Castellón Peñíscola med udgangssted i Peñíscola bestående af én gruppeleder og to mikroreservat-specialister.
- Afdelingen Brigada Castellón Sur med udgangssted i VAERSA Castellón bestående af én gruppeleder og tre mikroreservat-specialister.

- Afdelingen Castellón Altura med udgangssted i Altura bestående af én gruppeleder og tre mikroreservat-specialister.
- Afdelingen Valencia Norte med udgangssted i CIEF Quart de Poblet bestående af én gruppeleder og tre mikroreservat-specialister.
- Afdelingen Valencia Sur med udgangssted i Gandía bestående af én gruppeleder og tre mikroreservat-specialister.
- Afdelingen Valencia Ontinyent med udgangssted i Ontinyent bestående af én gruppeleder og tre mikroreservat-specialister.
- Afdelingen Valencia Requena med udgangssted i Requena bestående af én gruppeleder og tre mikroreservat-specialister.
- Afdelingen Valencia Ayora med udgangssted i Ayora bestående af én gruppeleder og tre mikroreservat-specialister.
- Afdelingen Valencia Aras de los Olmos med udgangssted i Aras de los Olmos bestående af én gruppeleder og tre mikroreservat-specialister.

VAERSA råder desuden over en provinsiel koordinerende gruppeleder og en ansvarlig på regionalt niveau.

Gruppelederne informeres månedligt ved WhatsApp-beskeder om de månedlige arbejdsplaner, som er inddelt efter provins, afdeling og den specifikke dato, med angivelse af det nøjagtige arbejdssted, det arbejde, som hver afdeling skal udføre, og andre tekniske forhold.

Arbejdstagerne ankommer på egen hånd fra deres hjem til et udgangssted, som på forhånd er fastlagt af VAERSA og betegnes som »basen«, hvor de skal være kl. 8.00. Når de er ankommet hertil, transporteres de til arbejdsstedet med en bil, som VAERSA stiller til rådighed, og som føres af en ansat ved VAERSA og transporterer det udstyr, der er nødvendigt for arbejdets udførelse. Kl. 15 afsluttes arbejdet på arbejdsstedet, og de ansatte transporteres i virksomhedens bil til basen, hvorfra de vender tilbage til deres hjem.

De ansættelseskontrakter, som VAERSA har indgået med de arbejdstagere, der udfører opgaver i mikroreservaterne, indeholder følgende bestemmelse: »Arbejdsdagen begynder ved arbejdstagerens ankomst til mikroreservatet og afsluttes, når virksomhedens bil forlades. Transporten sker i virksomhedens biler. Den tid, der bruges på transport, både frem og tilbage, beregnes ikke som effektiv arbejdstid. Denne arbejdsmæssige omstændighed indgår i det specifikke løntillæg, som arbejdstageren er blevet tildelt.«

I referatet fra VAERSA's forhandlingsorgan af 15. juni 2018 anføres følgende: »Direktionen rejser spørgsmålet om at beregne 50% af den tid, der bruges på

transport af personale uden fast arbejdssted, som reel arbejdstid (således som det allerede er tilfældet for visse personalegrupper).«

Fra påbegyndelsen af udførelsen af driftsopgaven vedrørende biodiversitet beregner VAERSA den daglige transport til arbejdsstedet fra udgangsstedet eller basen som effektiv arbejdstid for biodiversitetspersonalet, men ikke den daglige transport fra arbejdsstedet til udgangsstedet eller basen ved arbejdsdagens afslutning.

2. Tvistens genstand

Den sagsøgende fagforening har nedlagt påstand om, at det anerkendes, at biodiversitetspersonalet har ret til, at transporttiden med virksomhedens bil fra basen til arbejdsstedet (ved arbejdsdagens begyndelse) og fra arbejdsstedet (ved arbejdsdagens afslutning) til basen, idet arbejdsdagen afsluttes kl. 15 på basen, beregnes som effektiv arbejdstid.

RETSFORSKRIFTER

1. Den Europæiske Unions Domstols kompetence

I henhold til artikel 19, stk. 3, litra b), i traktaten om Den Europæiske Union (EUT 2008, C 115, s. 13), artikel 267 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (EUT 2008, C 115, s. 47) og artikel 4a i Ley Orgánica del Poder Judicial (organisk lov om retsvæsenet) er Den Europæiske Unions Domstol kompetent til at træffe præjudiciel afgørelse om fortolkningen af EU-retten og om gyldigheden af retsakter udstedt af Unionens institutioner, organer, kontorer eller agenturer.

2. Ordlyden af de nationale og EU-retlige forskrifter, som finder anvendelse

a) Spansk ret

Den spanske lovgivning fastsætter regler for arbejdstid i artikel 34-38 i Estatuto de los Trabajadores (lov om arbejdstagere), vedtaget ved Real Decreto Legislativo 2/2015 (kongeligt lovdekret 2/2015) af 23. oktober 2015 (BOE nr. 255 af 24.10.2015).

[Udelades] [National lovgivning, som ikke finder anvendelse på hovedsagen]

Den relevante bestemmelse for tvistens genstand er artikel 34, stk. 1, 3 og 5, i lov om arbejdstagere, som fastsætter følgende: »1. Arbejdstidens længde er den, der er fastsat i de kollektive overenskomster eller i ansættelseskontrakterne.

Den maksimale almindelige arbejdstid er 40 effektive timer om ugen i gennemsnit på årsbasis.

[...]

3. Mellem afslutningen på en arbejdsdag og begyndelsen af den næste skal der mindst forløbe 12 timer.

Antallet af effektive almindelige arbejdstimer pr. dag kan ikke overstige ni timer, medmindre en kollektiv overenskomst eller i mangel heraf en aftale mellem virksomheden og arbejdstagerrepræsentanterne fastsætter en anden fordeling af den daglige arbejdstid; hvileperioden mellem arbejdsperioderne skal under alle omstændigheder overholdes.

[...]

5. Arbejdstiden beregnes således, at arbejdstageren såvel ved arbejdsdagens begyndelse som ved dens afslutning befinder sig på arbejdsstedet.«

b) EU-retten:

Den grundlæggende retsakt er Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/88/EF af 4. november 2003 om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden (EUT af 18.11.2003), hvorfra følgende bestemmelser angående genstanden for den foreliggende sag kan fremhæves:

Artikel 1, stk. 1, med følgende ordlyd: »Dette direktiv indeholder minimumsforskrifter for sikkerhed og sundhed i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden.«

Artikel 1, stk. 2, hvorefter direktivet finder anvendelse på: »a) de minimale daglige hvileperioder, ugentlige hvileperioder og årlige ferier, på pauser og på den maksimale ugentlige arbejdstid, samt på [...] alle former for private og offentlige aktiviteter som defineret i artikel 2 i direktiv 89/391/EØF, jf. dog nærværende direktivs artikel 14, 17, 18 og 19«.

Artikel 2 fastsætter definitioner. Navnlige:

Nr. 1), der definerer arbejdstid som: »det tidsrum, hvori arbejdstageren er på arbejde og står til arbejdsgiverens rådighed under udførelsen af sin beskæftigelse eller sine opgaver i overensstemmelse med national lovgivning og/eller praksis«.

Nr. 2), der definerer hvileperiode som: »det tidsrum, der ikke er arbejdstid«.

3. Relevant retspraksis fra afdeling IV ved Spaniens Tribunal Supremo (øverste domstol)

I dom nr. 605/2020 afsagt af Tribunal Supremo (øverste domstol) den 7. juli 2020 i sag nr. 208/2018 (ECLI:ES:TS:2020:23309) blev det med henvisning til Domstolens praksis i dom af 10. september 2015 (C-266/14) fastslået, at arbejdstiden udgøres af »det tidsrum, hvori arbejdstageren er på arbejde og står til arbejdsgiverens rådighed under udførelsen af sin beskæftigelse eller sine opgaver i overensstemmelse med national lovgivning og/eller praksis, og at dette begreb

skal forstås som modsætning til hvileperiode, idet disse to begreber udelukker hinanden«, og at arbejdstiden under omstændighederne i den pågældende sag, hvor virksomhedens aktivitet bestod i installering, vedligeholdelse og reparation af elevatorer, som kun kunne udføres på kundernes hjemsted, omfattede medarbejdernes transporttid fra deres hjem til kommunerne Éibar og San Sebastián. Tribunal Supremo (øverste domstol) bemærkede følgende: »For så vidt som transporten til kundens hjemsted er essentiel for udførelsen af virksomhedens aktivitet, idet den ikke ville kunne installere, vedligeholde eller reparere elevatorer uden at transportere sine medarbejdere samt de nødvendige materialer og det nødvendige værktøj til kundernes hjemsted med den heraf følgende indvirkning på faktureringen for disse ydelser, er det klart, at denne transport skal betragtes som arbejdstid.«

Noget tilsvarende blev fastslået i dom nr. 617/2021 afsagt af Tribunal Supremo (øverste domstol) den 9. juni 2020 i sag nr. 27/2020 (ECLI:ES:TS:2021:2419) i et tilfælde, hvor virksomheden på et givet tidspunkt besluttede, at teknikerne og montørerne i stedet for som hidtil at påbegynde og afslutte deres arbejdsdag på forretningsstedet skulle påbegynde den kl. 8 på den første kundes hjemsted og afslutte den kl. 17 på den sidste kundes hjemsted.

Ved dom nr. 784/2019 afsagt af Tribunal Supremo (øverste domstol) den 19. november 2019 i sag nr. 1249/2017 (ECLI:ES:TS:2019:3880) tog retten derimod ikke et kollektivt søgsmål til følge, hvorved der var nedlagt påstand om, at den tid, som lufthavnsbrandmænd brugte på transport fra servicebygningen – den tekniske blok – til den brandstation, hvor de afløste deres kolleger, skulle betragtes som arbejdstid. Tribunal Supremo (øverste domstol) fastslog følgende: »[...] i den tid, der bruges på transport fra den såkaldte tekniske blok til rednings- og brandslukningsstationen, er arbejdstageren reelt ikke til rådighed for arbejdsgiveren, men gennemfører derimod en forberedende opgave, som kan sidestilles med transport fra virksomhedens omklædningsrum til arbejdsstedet. Det forhold, at arbejdstageren af sikkerhedshensyn først skal have adgang til den tekniske blok og anvende et magnetisk adgangskort, indebærer ikke, at arbejdstiden er begyndt. I den mellemliggende periode skal arbejdstageren ikke udføre nogen personlige arbejdsopgaver og kan ikke pålægges at udføre nogen opgave, som ligger uden for vedkommendes produktive aktivitet«.

4. Parternes argumenter

a) Den sagsøgende fagforenings argumentation, som de øvrige fagforeninger, der er anført i sagsakterne, har tilsluttet sig:

Ifølge sagsøgeren skal den transport, som arbejdstagerne skal foretage fra basen til arbejdsstedet (ved arbejdsdagens begyndelse) og fra arbejdsstedet til basen (ved arbejdsdagens afslutning), beregnes som arbejdstid, eftersom den er en konstituerende del af virksomhedens aktivitet og en iboende del af udførelsen af arbejdet, henset til at den foretages i virksomhedens bil, og at arbejdstagerne i disse perioder står til rådighed for virksomheden.

Sagsøgeren har tilføjet, at det er uforståeligt, at virksomheden anser transport fra basen til arbejdsstedet som arbejdstid, men ikke betragter transporten i den modsatte retning fra arbejdsstedet til basen ved arbejdsdagens afslutning på samme måde.

b) Virksomhedens argumentation:

Virksomheden har bestridt søgsmålet og gjort gældende, at artikel 2 i direktiv 2003/883/EF fastlægger et snævert arbejdstidsbegreb bestående af tre elementer, som skal foreligge samtidig: permanent fysisk tilstedeværelse på arbejdsstedet, tilgængelighed over for arbejdsgiverens ledelsesbeføjelser og aktiv udførelse af egne arbejdsopgaver. Den er af den opfattelse, at disse omstændigheder ikke foreligger i dette tilfælde, eftersom arbejdstagerne under transporten ikke er »potentielt« knyttet til arbejdet, idet der ikke er behov for deres ydelser.

5. Grundene til at forelægge det præjudicielle spørgsmål og den argumentation, der anføres af afdelingen for arbejds- og socialretlige sager ved Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana (den øverste regionale domstol i den selvstyrende region Valencia)

a) Grundene til at forelægge det præjudicielle spørgsmål

Det spørgsmål, der forelægges i denne sag, er i det væsentlige retligt, idet parterne ikke er uenige om de faktiske omstændigheder, der ligger til grund for tvisten.

Som før nævnt drejer det sig om at afgøre, om den tid, som arbejdstagerne bruger på transport i virksomhedens bil fra mikroreservatet – eller arbejdsstedet – hvor de udfører deres arbejde, til den af virksomheden oprettede base, skal beregnes som arbejdstid som omhandlet i artikel 34, stk. 5, i lov om arbejdstagere og i overensstemmelse med det arbejdstidsbegreb, som fremgår af artikel 2, nr. 1), i direktiv 2003/88/EF, henset til at virksomheden faktisk betragter den tilsvarende transport, der foretages ved arbejdsdagens begyndelse, som arbejdstid.

Den forelæggende rets grunde til at indgive en anmodning om præjudiciel afgørelse til Den Europæiske Unions Domstol er følgende:

- 1) Så vidt det fremgår, har Spaniens Tribunal Supremo (øverste domstol) og Den Europæiske Unions Domstol hidtil ikke udtalt sig om en situation som den, der foreligger i denne sag.
- 2) Besvarelsen af dette spørgsmål – som også kan opstå i andre aktivitetssektorer – er af afgørende betydning for bedømmelsen af det kollektive søgsmål, som er indgivet af Sindicat de Treballadors de les Administracions i el Serveis Publics STAS-IV mod VAERSA.
- 3) De besvarelser, som afdelingen for arbejds- og socialretlige sager har givet i forbindelse med afgørelsen af to appeller, hvor dette spørgsmål er opstået i

ordinære sager anlagt af ansatte ved VAERSA, har været modstridende, selv om de var baseret på den samme EU-retspraksis, som fremgår af dom af 10. september 2015 (C-266/14), Tyco (ECLI:EU:C:2015:578), og af 21. februar 2018 (C-518/15) (ECLI:EU:C:2018:82), hvori følgende kriterier for fastsættelsen af begrebet »arbejdstid« blev opstillet:

- a) Arbejdstiden er »det tidsrum, hvor arbejdstageren er på arbejde og står til arbejdsgiverens rådighed under udførelsen af sin beskæftigelse eller sine opgaver i overensstemmelse med national lovgivning og/eller praksis, og at dette begreb skal forstås som modsætning til hvileperiode, idet disse to begreber udelukker hinanden (dommene i sagerne Jaeger, C-151/202, EU:C:2003:437, præmis 48, og Dellas m.fl., C-14/04, EU:C:2005:728, præmis 42, og kendelserne i sagerne Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, præmis 24, og Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, præmis 42)«.
- b) Direktiv 2003/88 »fastsætter ikke nogen mellemkategori mellem arbejds- og hvileperioder (jf. i denne retning dommen i sagen Dellas m.fl., C-14/04, EU:C:2005:728, præmis 43, og kendelserne i sagerne Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, præmis 25, og Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, præmis 43)«.
- c) »Transporterne – for de arbejdstagere, som har en beskæftigelse som den i hovedsagen omhandlede – for at komme til de kunder, som er anvist af deres arbejdsgiver, er en nødvendig forudsætning for, at de kan udføre disse arbejdstageres tekniske ydelser hos kunderne. Hvis der ikke tages hensyn til disse transportere, vil det resultere i, at en arbejdsgiver som Tyco er i stand til at kræve, at kun den tid, som anvendes til udførelsen af opgaver inden for installation og vedligeholdelse af sikkerhedssystemer, er omfattet af begrebet »arbejdstid« i henhold til artikel 2, nr. 1), i direktiv 2003/88, hvilket vil udhule dette begreb og skade formålet med beskyttelsen af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed.«
- d) Den afgørende faktor i det andet konstituerende element i begrebet »arbejdstid« er »den omstændighed, at arbejdstageren er forpligtet til fysisk at opholde sig på det sted, som arbejdsgiveren har anvist, for dér at være til arbejdsgiverens rådighed med henblik på straks at kunne udføre de fornødne opgaver, såfremt der opstår behov herfor (jf. i denne retning dommen i sagen Dellas m.fl., C-14/04, EU:C:2005:728, præmis 48, og kendelserne i sagerne Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, præmis 28, og Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, præmis 63)«.
- e) De karakteristiske elementer i begrebet »arbejdstid« som omhandlet i artikel 2 i direktiv 2003/88 omfatter ikke den mindre intensitet af det af lønmodtageren præsterede arbejde eller dennes udførte arbejde (dom af 1.12.2005, Dellas m.fl., C-14/04, EU:C:2005:728, præmis 43).

- f) Det er kun den tid, der bruges til faktisk at udføre arbejde, der skal betragtes som »arbejdstid« som omhandlet i direktiv 2003/88 (jf. i denne retning dom af 9.9.2003, Jaeger, C-151/02, EU:C:2003:437, præmis 65 og den deri nævnte retspraksis).

På grundlag af disse kriterier anser afdelingen for arbejds- og socialretlige sager det for nødvendigt at indgive en anmodning om præjudiciel afgørelse, eftersom denne sag vedrører et kollektivt søgsmål, som er reguleret i kapitel VII i afdeling II i anden bog af Ley Reguladora de la Jurisdicción Social (lov om de social- og arbejdsretlige domstoles organisation), hvilket indebærer, at den dom, der afsiges, vil berøre hele biodiversitetspersonalet – der tidligere blev betegnet som mikroreservat-personale og senere som Natura 2000-personale.

Endelig er forelæggelsen af det præjudicielle spørgsmål nødvendig henset til den argumentation, som den sagsøgende fagforening og regeringen for den selvstyrende region Valencia har anført som svar på denne rets opfordring efter retsforhandlingerne, idet parterne drog modstridende konklusioner med henvisning til det samme direktiv 2003/88/EF og den samme retspraksis fra Domstolen.

- b) Den argumentation, der anføres af afdelingen for arbejds- og socialretlige sager ved Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana (den øverste regionale domstol i selvstyrende region Valencia)

Som før nævnt har afdelingen for arbejds- og socialretlige sager ved Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana (den øverste regionale domstol i selvstyrende region Valencia) ikke en ensartet opfattelse af det spørgsmål, der er genstanden for den foreliggende sag, idet den ved at fortolke den samme EU-retspraksis er nået frem til modstridende konklusioner ved afgørelsen af appeller iværksat af arbejdstagere ved VAERSA, som udførte arbejde i mikroreservater inden for Natura 2000-nettet.

Ved dom nr. 2696/2021 af 21. september 2021 (appelsag nr. 2966/2020) blev arbejdstageres appel forkastet med den begrundelse, at »i den tid, hvor arbejdstagerne befinder sig i virksomhedens bil på vej mod basen fra arbejdsstedet, er de ikke til rådighed for arbejdsgiveren og ikke i stand til at udføre deres arbejde. Der gennemføres en transportopgave«.

I dom nr. 3555/2021 af 3. december 2021 (appelsag nr. 581/2021) drog retten derimod den modsatte konklusion, idet den bemærkede følgende: »Der er således tale om transport, som udgør en konstituerende del af virksomhedens aktivitet og er en iboende del af udførelsen af arbejdet, som gennemføres med virksomhedens bil, idet afgangsstedet og ankomststedet er virksomhedsfaciliteterne i Santa Faz for planteskolen under regeringen for den selvstyrende region Valencia. For så vidt som arbejdstageren ved begyndelsen af hver arbejdsdag skal begive sig til basen, tage en bil og køre til arbejdsstedet og ved afslutningen af arbejdsdagen skal forlade arbejdsstedet og efterlade bilen på basen, må det konkluderes, at

transporten fra basen til arbejdsstedet og omvendt udgør arbejdstid, eftersom arbejdstageren i disse perioder står til rådighed for virksomheden og skal anses for at være »på arbejde« som omhandlet i artikel 2, nr. 1), i direktiv 2003/88.«

Tvivlen skyldes, at arbejdstagerne under transporten fra arbejdsstedet til basen ganske vist ikke udfører deres arbejde, men heller ikke kan disponere frit over deres tid, idet transporten obligatorisk skal foretages i virksomhedens bil, på et på forhånd fastlagt tidspunkt og efter en af virksomheden fastlagt tidsplan.

6. Det præjudicielle spørgsmål, som forelægges Den Europæiske Unions Domstol

[Udelades]

Den Europæiske Unions Domstol forelægges følgende præjudicielle spørgsmål:

Skal artikel 2 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/88/EF af 4. november 2003 om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden fortolkes således, at den tid, der bruges på den transport, som arbejdstagerne foretager i virksomhedens bil ved arbejdsdagens begyndelse og afslutning fra basen til det mikroservat eller arbejdssted, hvor de udfører deres arbejde, og herfra til basen, udgør »arbejdstid«, således som dette begreb er defineret i direktivets artikel 2?

[Udelades] [Afsluttende processuelle bemærkninger]